

başka bir sebeple aktarması giybet olarak kabul edilemez. Hatta bu bazan bir görev olur ve eser sahibine sevap kazandırabilir (*el-Ezkâr*, s. 538). Giybet belli bir kişi veya zümrenin şeref ve hayşiyetini rencide etmesi, dolayısıyla müminler arasındaki sevgi, saygı ve barışa zarar vermesi sebebiyle yasaklandığından böyle bir kişiyi kastetmeden genel olarak insanların kötülüğünden söz etmek giybet sayılmaz. Bir kişiyi dinî kusurlarından dolayı giyabında eleştirmenin giybet sayılmayacağı ileri sürülmüşse de Gazzâlî insan onurunu öne çıkaran mükemmel tahlillerinde bu iddiayı reddetmiş ve iyi niyete dayanmayan her türlü giyabî eleştirinin haram olduğunu belirtmiştir (*İhyâ*, III, 144). Ona göre bir kimsenin, "Falanın işlediği şu kusurlardan beni koruyan Allah'a hamdolsun" şeklindeki sözleri, başkasını eleştirirken kendini temize çıkarma anlamına geldiğinden giybetin en çirkin çeşididir. Zira burada hem giybet hem de riya vardır (a.g.e., III, 145).

Giybetin yapılması gibi dinlenmesi de haramdır. İslâm âlimleri, bir zarar doğurma ihtimali yoksa sözle veya fiilî olarak giybet edene engel olunması, bu mümkün olmazsa Enâm süresinin 68. âyetinin hükmü uyarınca giybet edilen meclisin terkedilmesi, bu da mümkün değilse giybeti karşı bir hoşnutsuzluk duygusu içinde başka şeylerle uğraşılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Giybetin sebepleri kin ve öfke, sohbetsizlik ve yarenlik, başkasını kötüleyerek kendi itibarını yükseltme düşüncesi ve kıskançlık şeklinde sıralanmış, giybetten kurtulmak için bu sebeplerin ortadan kaldırılması tavsiye edilmiştir.

Giybet esas itibarıyla haram olmakla birlikte bazı şartlar onun bu vasfını ortadan kaldırır. Gazzâlî'nin *İhyâ*'sında ve onu örnek alan diğer bazı kaynaklarda haksızlık yapan kişiyi ilgili mercilere şikâyet etmek, kötülüğe engel olma çabasında destek aramak, fetva sormak, insanları kötülüklerden ve zararlardan korumak, lakabıyla meşhur olan birini bu lakapla tanıtmak, zulüm, haksızlık, fesatçılık, ahlâksızlık gibi tutum ve davranışları hayat tarzı haline getirmiş kimseleri kınamak maksadıyla bunların aleyhinde konuşmanın meşrû olduğu belirtilmiştir.

Giybetten dolayı tövbe etmenin farz olduğu kabul edilmekle birlikte helâlleşmenin gerekli sayılıp sayılmadığı hususu tartışmalıdır. Kurtubî bu hususta-

ki farklı görüşleri şöyle sıralar: a) Giybet etmek mala ve cana zarar vermek gibi *mezâlim**den olmadığı için sadece tövbe etmek yeterlidir. b) Giybet etmek mezâlimden olup hem tövbe etmek hem de çekıştırilen kişi için hayır duada bulunmak gerekir. c) İslâm âlimlerinin çoğunluğu konuyla ilgili bir hadise dayanarak (*Müsned*, II, 506; Buhârî, "Mezâlim", 10) ayrıca helâlleşmenin de gerektiğini ileri sürmüşlerdir (*el-Câmi*, XVI, 337).

BİBLİYOGRAFYA :

Lisânü'l-ʿArab, "ğyb" md.; *Tâcü'l-ʿarûs*, "ğyb" md.; Tehânevî, *Keşşâf*, II, 1090-1091; *Müsned*, II, 506; Buhârî, "Edeb", 46, "Cenâ'iz", 88, "Mezâlim", 10, "İlim", 9, 37; Müslim, "Kasâme", 29, 30, "Bir", 32, 70; Tirmizî, "Bir", 23; İbn Ebû'd-Dünyâ, *eş-Şumt ve âdâbü'l-lisân* (nşr. M. A. Ahmed Atâ), Beyrut 1409/1988, s. 118-168; a.mlf., *Ze'mmü'l-giybeti ve'n-nemîme* (nşr. N. Abdurrahman Halî), Kahire, ts. (Dârü'l-İ'tisâm); İbn Kuteybe, *ʿUyûnü'l-aḥbâr*, Beyrut, ts. (Dârü'l-Kitâbi'l-Arabî), II, 12-19; Mâverî, *en-Nüket ve'l-ʿuyûn*, Beyrut 1412/1992, V, 334-335; a.mlf., *Edebü'd-dünyâ ve'd-dîn*, Beyrut 1978, s. 257-259; Gazzâlî, *İhyâ* (Beyrut), III, 141-153; Fahrreddin er-Râzî, *Mefâtḥu'l-ğayb*, XXVIII, 134-136; Kurtubî, *el-Câmi*, XVI, 336-338; Nevevî, *Şerḥu Müslim*, XVI, 142-144; a.mlf., *el-Ezkâr*, Beyrut 1412/1992, s. 534-550; İbn Müfliḥ el-Makdisî, *el-Âdâbü's-şerʿiyye*, Kahire 1987, I, 5-10, 244-255; İbn Teymiyye, *Mecmûʿatü'r-resâʾil*, V, 272-282; Aynî, *ʿUmdetü'l-kârî*, Kahire 1392, VIII, 130; XVIII, 168-170; Şevkânî, *er-Resâʾilü's-selefiyye*, Beyrut 1411/1991, s. 40-58.

MUSTAFA ÇAĞRICI

GIBB, Elias John Wilkinson

(1857-1901)

Osmanlı şiirine dair eserleriyle tanınan
İskoçyalı şarkiyatçı.

Zengin bir Protestan ailesinin tek oğludur. Glasgow'da doğdu. Erken yaşlarda okuduğu binbir gece masallarının etkisiyle Doğu'ya ve özellikle Osmanlılar'a ilgi duydu. On altı yaşında iken Glasgow

Elias John
Wilkinson Gibb

Üniversitesi'ne girerek burada matematik, mantık ve Arapça okudu. Fakat asıl ilgisi, kendi kendine meşgul olduğu Farsça ve Türkçe'ye karşı idi. İki yıl sonra üniversitedeki çalışmalarını bırakarak bütün vaktini bu dillere ayırdı. Yirmi iki yaşında, Hoca Sâdeddin Efendi'nin *Tâcü't-tevâriḥ*'inden İstanbul'un fethi bölümünü tercüme ederek *The Capture of Constantinople from the Taj-ut-Tevâriḥ*, "*The Diadem of Histories*" adıyla yayımladı (Glasgow 1879). Kitabın önsözünde, eserin daha çok edebî değeri üzerinde durduğunu, Silvestre de Sacy'nin Fransızca'ya yaptığı çeviriyi bu bakımdan yeterli bulmadığını ve kendi çevirisinin edebiyat açısından daha iyi bir metin olduğunu belirtir. Fakat yine de Hoca Sâdeddin'in göz kamaştırıcı üslubunu aynen yansıtmaya çalışmamıştır. Daha sonra İngilizce'ye çevirdiği Osmanlı şiirlerini neşretti (*Ottoman Poems Translated into English Verse in the Original Forms*, London 1882) ve bu çalışmasını ünlü sözlük uzmanı James William Redhouse'a ithaf etti. Bu kitapta ilk önce, onun Osmanlı şiirine duyduğu yoğun ilgi ve şiirleri İngilizce'ye çevirirken karşılaştığı problemler dikkat çeker. Eserin önsözünde, Doğu dillerini tanımayan okuyucularına Türk şiirinde çok önemli olan vezin ve ritim hareketlerini aktarmaya çalıştığını söyler. Dostlarından Hamîd Ali Han'a yazdığı bir mektupta, şiirleri tercüme ederken onları İngiliz zevkine uyarlamaya uğraşmayıp Türkçe'deki anlamlarıyla İngilizce'ye aktarmaya gayret ettiğini, başka bir deyişle amacının İngilizce kelimelerle Doğu şiiri yazmak olduğunu, böylece Türkçe bilmeyen vatandaşlarıyla Türk şiirinin heyecanını paylaşmak istediğini ifade etmiştir. Eserin yayımlanmasından sonra Edward Granville Browne ile tanıştı ve 1883 yazını onunla birlikte Farsça ve Türkçe şiirler okuyarak geçirdi. Ertesi yıl şiir tercümesine biraz ara verip *The Story of Jewad, a Romance by 'Ali 'Aziz Efendi the Cretan* adlı altı Giritli Aziz Ali Efendi'nin *Muhayyela't*'ının bir bölümünü (Glasgow 1884), daha sonra da *The History of the Forty Vezirs or the Story of the Forty Morns and Eves Written in Turkish by Sheykh-Zada* adıyla Kırk Vezir Hikâyesi'nin tercümesini (London 1886) yayımladı.

1889'da evlenerek Londra'ya yerleşti ve Türkçe, Arapça ve Farsça kitaplarla dolu olan kütüphanesinde tekrar Osmanlı şiiri üzerinde çalışmaya başladı. Evi

kısa sürede Türk edebiyatıyla ilgilenen sanat severlerin merkezi haline geldi; Abdülhak Hâmid (Tarhan), Halil Hâlid Bey (Çerkeşseyhizâde) ve Sir Denison Ross gibi isimler devamlı ziyaretçileri arasındaydı. 1900 yılında *A History of Ottoman Poetry* adlı, sonradan altı cilt halinde tamamlanan büyük eserin ilk cildini yayımladı. Yıldızlı ve süslü özel bir nüsha yaptırarak II. Abdülhamid'e gönderdiyse de kitabın padişahın eline ulaşp ulaşmadığı bilinmemektedir. Ertesi yıl kasım ayında bir İskoçya ziyareti dönüşü kızıl hastalığına yakalandı ve 5 Aralık'ta öldü. Cenaze törenine aralarında Abdülhak Hâmid'in de bulunduğu birçok Türk katıldı; onlara göre Türk edebiyatı en güçlü ve dürüst araştırmacılarından birini kaybetmişti. 15 Aralık'ta *Osmanlı* gazetesinde (sy. 98) "Londra'da Mukim Bir Osmanlı" imzasıyla çıkan bir yazıda, Osmanlı edebiyatının ve İslâm kültürünün gerçek bir âşığı olan bu ilim adamı hakkında şöyle deniliyordu: "Lisân-ı edebiyât-ı Osmâniyye'yi ondan daha ziyade tettebbu eylemiş bir zat ne memâlik-i Osmâniyye'de ne de Avrupa müsteşrikleri arasında mevcuttur." Ölümünden sonra karısı ile annesi *A History of Ottoman Poetry* adlı kitabının tamamlanmasına karar vererek Browne'dan eseri basılabilecek hale getirmesini istediler. Ayrıca amacı şarkiyat sahasında yazılmış kitapları yayımlamak olan The E. J. W. Gibb Memorial Trust adında bir de vakıf kurdular. Böylece Gibb'in ölümünü takip eden sekiz yıl içinde eser Browne tarafından tamamlandı.

Yazıldığı yıllarda Türk yazarları arasında *Târîh-i Eş'âr-ı Osmâniyye* ve sonraları daha çok *Osmanlı Şiiri Tarihi* adıyla tanınan bu eserde Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'den başlayarak Ziyâ Paşa'ya kadar uzanan 500 yıllık Osmanlı şiirinin serüvenini gözden geçiren Gibb genç yaşta öldüğünden son dönem şairlerini inceleyememiş, bunlardan sadece Şinâsi ile Ziyâ Paşa üzerinde durabilmiştir. Onun, eserini Osmanlı şiiri hakkında özellikle İngiliz okuyucularına bilgi vermek amacıyla kaleme aldığı, bunun sonucunda seçtiği örnekleri ilmî metotlarla ve mümkün olduğu nisbette aslına bağlı kalmaya çalışarak irdelediği görülür. Osmanlı şiirini kavrayışı ve değerlendirmesi iyi olmakla beraber Gibb'in yaptığı çeviriler ilerleyen zamana karşı pek dayanamamıştır. Zira tercümeleri başarılı olmasına rağmen çevirilerinde, şiirlerin yazıldığı dönemi aksettiren İn-

gilizce arkaik kelimeler kullanması, okuyucu kitlesini daraltmış ve çevirilerin çoğu bugün anlaşılabilir hale gelmiştir. Eserini hazırladığı sırada ulaşabildiği bütün tarih, tezkire ve divanları tarayan yazar, bu eserlerde yer alan bir kısım yanlışları da farkında olmadan tekrarlamıştır. Gibb, bu eserinde Osmanlı şiir tarihi içinde önemli bir yer tutan âşık edebiyatı üzerinde de durmamıştır.

Eserin her cildi çeşitli bablara, bablar da bölümlere ayrılmıştır. I. cilt Gibb'in önsözüyle başlamakta, ardından Osmanlıca isim ve kelimelerin söylenişleriyle Osmanlı sultanlarının listesi verilmektedir. İlk babda Osmanlı şiirinin faaliyet alanı ve özellikleri, Osmanlılar'da felsefe ve tasavvuf geleneği, şiirdeki mısra düzenleri, vezin kuralları ve belâgat konusu ile Osmanlı şiir haritasının taslağı üzerinde durulmuştur. On bölümden oluşan ikinci babda önce Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Sultan Veled, Yunus Emre, Âşık Paşa, Kadı Burhâneddin, Ahmed (I. Murat dönemi şairi), Niyâzî (Yıldırım Bayezid devri şairi), Süleyman Çelebi, Ahmed-i Dâî, Ahmedî, Seyhî, Nesimî, Refîî ve Yazıcıoğlu Mehmed, sonra da Kemal Halvetî, Kemal Ümmî Ezherî, Atâî gibi ikinci derecede lirik, mistik Mevlevî şairler ele alınmış ve bu cilt Osmanlı şiiri hakkındaki genel bir değerlendirmeye ile bitirilmiştir. 1902'de Browne'un önsözüyle yayımlanan II. ciltte, Gibb'in faydalandığı kaynak eserlerle yine onun kısa bir önsözünün ardından Bursalı Ahmed Paşa'dan Kemalpaşazâde'ye kadar, 1450-1600 yılları arası Osmanlı şiirine yer verilmiş, cildin son bölümü de Basîrî, Lâlî, Âftabî gibi ikinci derecede lirik ve mistik şairlerle mesnevi şairlerine ayrılmıştır. III. ciltte Browne'un önsözünden sonra Kanûnî Sultan Süleyman dönemi şairlerinden Kemalpaşazâde, Lâmiî Çelebi, Figânî, Gazâlî, İshak Çelebi, Usûlî, Zâtî, Hayâlî Bey, Fuzûlî ve bazı Azerbaycan şairleriyle Fazlî, Ebüssuûd Efendi, Yahyâ Bey, Dukakinzâde Ahmed Bey, Bâkî, Hubbî, Nev'î, Azîzî, Rûhî, Kâgânî, Veysî, Hüdâyî, Hâletî, Atâî, Nef'î, Yahyâ Efendi, Riyâzî, Sabrî, Fehîm, Bahâî, Cevrî, Vecdî, Nâilî, Niyâzî-i Mısırî, Nazîm, Tâlib ve Nâbî incelenmiştir. Bu ciltte ayrıca Ahdî, Kınalızâde Hasan Çelebi ve diğer tezkire yazarları üzerinde durulduktan sonra içlerinde Nâbî'nin *Hayrâbâd*'ının da yer aldığı sekiz mesnevi hakkındaki bilgi verilmiştir. Yazarın "geçiş dönemi" diye adlandırdığı IV. cilt Sâbit ve Nedîm ile başlamakta, Sâmî, Râşid, Hâmî,

Rahmî, Âsım, Nahîfî, Neylî, Şeyh Rızâ, Seyyid Vehbî, Belîğ, Nevres, Haşmet, Fînat Hanım, Kânî, Şeyh Galib, Hulûsî Efendi, Esrar Dede, Hoca Nes'et, Pertev Efendi, Fâzıl Bey, Sünbülzâde Vehbî, Sürûrî, Vâsîf, İzzet Molla, Âkîf Paşa, Pertev Paşa, Aynî, Dâniş, Câvid, Said, Tâhir Selâm, Leylâ Hanım, Şeref Hanım ve Ârif Hikmet'le sona ermektedir. Üç bölümden oluşan V. cildin birinci bölümünde modern Türk şiirinin ilk dönemi hakkında açıklamalar yapılmış, ikinci bölüm Şinâsi'ye, üçüncü bölüm de Ziyâ Paşa'ya ayrılmıştır. Yine Browne'un önsözüyle başlayan ve bir nevi antoloji mahiyetinde olan son ciltte ise eserin ilk beş cildinde yer alan şiirler cilt ve sayfaları da belirtilerek Arap harfleriyle verilmiştir.

Browne, Gibb'in ölümünden dolayı yazılamayan yenileşme dönemi Türk şiiriyle ilgili bölümün hazırlanmasını 1906 yılında Rıza Tevfik'e (Bölükbaşı) havale etmiş, Rıza Tevfik de bilindiği kadarıyla 1908'den sonra giriştiği sıkı çalışma sonunda Nâmık Kemal'den başlayarak Fecr-i Âtî de dahil olmak üzere bütün yenileşme dönemini incelediği büyük bir cilt kaleme almıştır. Ancak bu çalışma her nedense yayımlanmamış ve müsveddeleri de ele geçmemiştir. Fuad Köseraif tarafından yapılan ve eserin büyük bir kısmını içine alan Türkçe tercüme de yayımlanmamıştır. Sadece Halide Edip Adıvar'ın İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ndeki hocalığı sırasında İngiliz Filolojisi Bölümü'nden bazı öğrencileriyle birlikte çevirdiği I. cildin ilk bölümü basılmıştır (*Osmanlı Şiiri Tarihi*, I, İstanbul 1943).

Gibb, İstanbul dahil Osmanlı ülkesinin herhangi bir yerini ziyaret etmemiştir ve bu durum çalışmaları açısından şaşırtıcıdır. Ancak İngiltere'ye gidip gelen birçok Türk şair ve edibiyle devamlı olarak görüşüyor, dergiler, gazeteler ve kitaplar aracılığıyla Osmanlı Devleti'ndeki gelişmeleri yakından takip ediyor ve gazeteci Ahmed Midhat Efendi, Mehmed Emin (Yurdakul) ve Rıza Tevfik gibi kalem arkadaşlarıyla da mektuplaşıyordu. Tercüme etmek üzere seçtiği şiirlerin birçoğunu, Recâizâde Mahmud Ekrem'in *Ta'lim-i Edebiyyât* adlı eserinde iyi şiir örneği olarak verilenler arasından derlemesi özellikle onun etkisi altında kaldığını göstermektedir.

Gibb'in ölümünden sonra zengin el yazması koleksiyonu British Museum'a, matbu kitapları ise dostları Browne ile Halil Hâlid Bey'in Farsça ve Türkçe der-

si okuttukları Cambridge Üniversitesi'ne bağışlandı. O yıllarda *Tercümân-ı Hakikat* ve *Devr-i Cedid* gazetelerinde kendisi ve eserleri hakkında çeşitli eleştiri yazıları çıktı; Hüseyin Kâzım Kadri ve Refik Halit (Karay) tartışmalara katılanlar arasındadır.

BİBLİYOGRAFYA:

Necib el-Akiki, *el-Müsteşrikün*, Kahire 1980, II, 76; *Osmanlı*, sy. 98, İstanbul 15 Kânunuevvel 1901; E. H. Alexander, "E. J. W. Gibb", *Glasgow University Oriental Society Transaction*, VI, Leiden 1929-33, s. 24-29; Talât Sait Halman, "Ölümünün 75. Yılında Gibb'in Osmanlı Şiiri Tarihi Konusunda En Kapsamlı Eseri", *Milliyet Sanat Dergisi*, sy. 214, İstanbul 1977, s. 16, 33; Taha Toros, "Türk Dostu İki İngiliz Oryantalist ve Cambridge Üniversitesi'nde Bir Türk Profesör", *TT*, II/11 (1984), s. 308-311; V. R. Holbrook, "Philology Went Down to the Crossroads of Modernity to Meet Orientalism, Nationalism and Ottoman Poetry", *New Perspectives on Turkey*, XI, İstanbul 1994, s. 31-36; Abdullah Uçman, "Rıza Tevfik'e Mektuplar VI: Fuad Köseraif, Midhat Cemal ve O. Seyfi Orhon'dan", *TT*, XXIV/142 (1995), s. 218-223; a.m.f., "A History of Ottoman Poetry Üzerine Mektuplar: Rıza Tevfik'ten Edward G. Browne'a", *a.e.*, XXV/147 (1996), s. 132-140; "Gibb, Elias John Wilkinson", *TA*, XVII, 342-343; "Gibb, Elias John Wilkinson", *TDEA*, III, 339; Tanju Oral, "Osmanlı Şiir Tarihi", *a.e.*, VII, 157-158.

CHRISTOPHER FERRARD

GIBB, Sir Hamilton Alexander Roskeen (1895-1971)

İslâm tarihi ve Arap edebiyatı
sahalarındaki çalışmalarıyla tanınan
İngiliz şarkiyatçısı.

Babasının Mısır'daki bir İngiliz şirketine görevli olmasından dolayı İskenderiye'de doğdu. İskoçya'da eğitim gördü ve yüksek öğrenimini Edinburg Üniversitesi'nde Sâmi diller (İbrânîce, Ârâmîce, Arapça) okuyarak tamamladı. I. Dünya Savaşı'nda topçu subayı olarak Fran-

sa ve İtalya'da savaştı. 1922'de Londra Üniversitesi'nde doktora yaptı ve burada Sir Thomas Arnold'un yanında Arapça okutmaya başladı. 1926-1929 yıllarında uzun sürelerle Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerinde dolaşarak çağdaş Arap edebiyatını inceledi. 1930'da Arnold'un ölümü üzerine Arapça kürsüsünün başına getirildi ve yine onun yerine *Encyclopaedia of Islam*'ın yayın kurulu üyesi oldu. 1937-1955 yılları arasında Oxford, 1955-1964 yıllarında Harvard Üniversitesi'nde Arapça profesörlüğü yaptı. 1964'te emekliye ayrıldı; ancak 1957'de başına getirildiği Harvard Üniversitesi'ne bağlı Center for Middle Eastern Studies'in müdürlüğünü ölümünden önceki ağır hastalık günlerine kadar sürdürdü. İngiltere kraliçesi tarafından şövalyelik (sir), Fransa ve Hollanda hükümetleri tarafından Légion d'honneur, Orange-Nassau nişanları, Edinburg ve Cezayir üniversiteleri tarafından da şeref doktorluğu pâyesiyle taltif edilen Gibb milletlerarası birçok ilmi kuruluşun faal veya şeref üyesiydi. Emekliye ayrılışının ertesi yılı, öğrencileri ve meslektaşları onun hâtırasına *Arabic and Islamic Studies in Honor of Hamilton A. R. Gibb* adlı kitabı yayımladılar (ed. G. Makdisi, Leiden 1965).

Klasik ve modern İslâm tarihi ve kültürüne dair eserleriyle kendi zamanındaki şarkiyatçılar arasında seçkin bir yeri bulunan Gibb'in daha sonra gelen araştırmacılar üzerinde de büyük etkisi olmuştur. Gibb'e göre günümüz Müslümanlığını anlayabilmek için klasik İslâm'ı iyi bilmek gerekir. Onun İslâm tarihini ve kültürünü yorumlaması genel olarak ekonomik ve materyalist bir yaklaşım sergiler. Özellikle İslâm'ın ilk yayılış dönemine ait ifadelerinde, İslâm inancını moral ve sosyal öğretilerinin tarihî önemine değinmeksizin ele alır ve İslâm'ın gelişmesini, daha çok müslüman olma durumundaki Arap kabilelerinin elde etmeyi bekledikleri maddî ve dünyevî çıkarlara dayandırır. Gibb'in Kur'an ve hadisler hakkındaki görüşleri ise hristiyan inancının tesiri altındadır.

Eserleri. 1923 yılında başladığı yayın hayatı boyunca 200'ün üzerinde kitap, makale, ansiklopedi maddesi ve tenkitli neşir, 250 civarında kitap kritiği ve on kadar nekroloji yazısı kaleme alan Gibb'in kitap ve makalelerini üç grupta toplamak mümkündür (1965'e kadar olan yayınlarının tamamı için bk. *Arabic and Islamic Studies in Honor of Hamilton A. R.*

Gibb, s. 2-20). A) *Arap Dili ve Edebiyatı*. Arap edebiyatı hakkındaki ilk ve önemli çalışması, kısa fakat özlü bir eser olan *Arabic Literature: An Introduction*'dır (London 1926). 1963'te gözden geçirilmiş yeni baskısı yapılan eser Urduca'ya ve Rusça'ya, ayrıca bazı ilâvelerle Almanca ve İbrânîce'ye tercüme edildi. 1928 ve 1933 yılları arasında çıkan "Studies in Contemporary Arabic Literature" başlıklı dört uzun makale (*BSOS*, IV, 745-760; V, 311-322, 445-466; VII, 1-22) modern Arap literatürünün Arap âlemindeki ve özellikle Mısır'daki entellektüel hareketlere olan etkisini ortaya koyması bakımından ilgiyle karşılandı ve bu alanda daha sonra yapılan çalışmalar için âdeta bir model oldu. 1943 ve 1945'te Londra'da klasik Arap edebiyatı üzerine aynı isim altında iki Arapça makale kaleme aldı ("İşavâtür fi'l-edebî'l-'Arabî, Bed'ü't-te'şîfi'n-neşri", *el-Edeb ve'l-fen*, I/2, s. 2-18; "Neş'etü'l-inşâ'î'l-edebî", *a.e.*, III/1, s. 21-23). Bunların birincisi nesir yazımının başlangıcı, ikincisi de ilk edebî eserlerle ilgilidir. Daha sonra İbn Battûta'nın seyahatnâmesini çeşitli açıklamalar ve notlarla birlikte İngilizce'ye tercüme etti (*The Travels of Ibn Battuta*, I, Cambridge 1958; II, 1962; III, 1971).

B) *İslâm Tarihi ve Müesseseleri*. Bu alandaki ilk eseri *The Arab Conquests in Central Asia*'dır (London 1923). Türkçe'ye (trc. M. Hakkı, *Orta Asya'da Arap Fâtuhâtı*, İstanbul 1930) ve Farsça'ya (trc. Hüseyin Ahmedî Pür, *Fâtûhât-ı 'Arab der Âsiyâ Merkezî*, Tebriz 1960) çevrilen bu eserden sonra 1932'de İbnü'l-Kalânisi'den tercüme ettiği *The Damascus Chronicle of the Crusades* (London) gelir. 1933'te İbn Haldûn'un siyasi teorileri üzerine bir makale yayımladı ("The Islamic Background of Ibn Khaldûn's Political Theory", *BSOS*, VII, 23-31). 1937'de Mâverdi'nin hilâfet anlayışını, 1939'da Sünnî hilâfet teorilerini inceleyen çalışmalarını yayımladı ("Al-Mâwardî's Theory of the Caliphate", *Islamic Culture*, XI, 291-302; "Some Considerations on the Sunni Theory of the Caliphate", *Archives d'histoire du droit oriental*, III, 401-410). 1948'de İslâmiyet ve Kur'an üzerine birbirini takip eden dört makale yazdı ve bunları *Mohammedanism: An Historical Survey* adıyla kitap halinde neşretti (Oxford 1949). Çeşitli baskıları yapılan bu eser, Batı üniversitelerinde bir müracaat kitabı olarak bugün dahi önemini korumaktadır. Gibb'in 1953'te yazdığı "An

Sir Hamilton
Alexander
Roskeen Gibb